

Przygotowanie do egzaminu na tłumacza przysięgłego języka niemieckiego w Polsce na przestrzeni 20 lat – wyniki badania ankietowego

Magdalena ŁOMZIK, dr

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Kraków

[magdalena.lomzik@uken.krakow.pl](mailto:magdalenalozmik@uken.krakow.pl)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7125-5922>

Beata PODLASKA, mgr

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Kraków

beata.podlaska@uken.krakow.pl

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1368-2958>

Abstrakt: Celem artykułu jest analiza sposobów przygotowania do egzaminu na tłumacza przysięgłego języka niemieckiego w Polsce w latach 2005–2025 oraz ocena dostępności i form wsparcia edukacyjnego dla kandydatów, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju kształcenia adeptów tego zawodu. W badaniu ankietowym wzięło udział 35 tłumaczy przysięgłych i kandydatów na tłumaczy przysięgłych, zbierając dane dotyczące stosowanych strategii nauki, wykorzystywanych materiałów dydaktycznych oraz doświadczenia zawodowego. Wyniki wykazały, że dominującymi metodami przygotowania były samodzielna nauka i praktyka zawodowa, a w latach 2016–2025 wzrosło wykorzystanie kursów internetowych, webinarów i przygotowania pod opieką doświadczonych tłumaczy. Analiza wskazuje również na zmiany w dostępności i różnorodności oferty edukacyjnej w badanym okresie.

Słowa kluczowe: tłumacz przysięgły, egzamin zawodowy, formy kształcenia adeptów zawodu, ustawa o zawodzie tłumacza przysięgłego

Preparation for the German sworn translator examination in Poland over the past 20 years: a survey study

Abstract: The aim of this article is to analyse methods of preparation for the sworn translator and interpreter examination in German in Poland between 2005 and 2025, as well as to assess the availability and forms of educational support for candidates, with particular emphasis on the development of training for prospective entrants to the profession. The study was conducted in the form of a survey among 35 sworn translators and candidates, collecting data on applied learning strategies, learning materials used, and professional experience. The results indicate that the predominant methods of preparation were self-study and professional practice, while the period 2016–2025 saw an increase in participation in online courses and webinars, as well as preparation under the supervision of experienced translators and interpreters. The analysis also reveals changes in the availability and diversity of educational opportunities during the period studied.

Key words: sworn translator, qualifying examination, forms of professional training for aspiring sworn translators, act on the profession of sworn translator

Wprowadzenie

Dwudziesta rocznica wejścia w życie ustawy z 25 listopada 2004 r. o zawodzie tłumacza przysięgłego stała się inspiracją do oceny aktualnych i wcześniejszych możliwości przygotowania się do egzaminu na tłumacza przysięgłego języka niemieckiego. Przeprowadzona przez Biel analiza ofert kształcenia tłumaczy prawniczych w Polsce i Europie

wskazuje na zwiększenie elastyczności rynku kształcenia oraz znaczną poprawę oferty edukacyjnej skierowanej do tłumaczy w Europie, ale również w Polsce. Szczególnie interesujące zmiany nastąpiły w zakresie kształcenia ustawicznego – nowe, tańsze i bardziej dostępne formy kształcenia umożliwiają doskonalenie kompetencji zawodowych oraz uzupełnianie braków w wiedzy dziedzinowej (Biel, 2016, s. 24).

Wyniki tych badań obejmują pierwsze dziesięć lat od wejścia w życie ustawy o zawodzie tłumacza i stanowią analizę dostępnych form (samo)kształcenia dla tłumaczy przysięgłych różnych języków. W niniejszym artykule zostaną natomiast przedstawione wyniki badania ankietowego, którego celem było zebranie opinii kandydatów na tłumaczy przysięgłych i tłumaczy przysięgłych na temat możliwości i ograniczeń w przygotowaniu się do egzaminu na tłumacza przysięgłego języka niemieckiego na przestrzeni 20 lat, czyli od 2005 r. (gdy ustawa o zawodzie tłumacza przysięgłego weszła w życie) aż do roku 2025.

Rozwój kształcenia adeptów zawodu tłumacza przysięgłego w Polsce

O zorganizowanym kształceniu adeptów zawodu tłumacza przysięgłego w Polsce mówi się najczęściej w odniesieniu do przygotowania adeptów zawodu do egzaminu na tłumacza przysięgłego, a więc od 2005 r.¹ Nie można jednak zapomnieć, że ustawa o zawodzie tłumacza przysięgłego została uchwalona dopiero w 2004 r., a czynności tłumacza przysięgłego zostały ustawowo uregulowane w Polsce już w roku 1920². Wejście w życie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 sierpnia 1968 r., na mocy którego kandydaci na tłumaczy przysięgłych bez wykształcenia filologicznego musieli podejść do egzaminu potwierdzającego znajomość języka niemieckiego, mogło stanowić impuls do rozwoju oferty kształcenia dla tłumaczy przysięgłych, zamiast tego wpłynęło ono jednak na zmniejszenie zainteresowania tego typu pracą. Biernacka-Linczar opisała dostępną w tamtym czasie ofertę kształcenia w następujący sposób:

¹ Przypomnijmy, że egzamin na tłumacza przysięgłego składa się z dwóch części: pisemnej i ustnej. Podczas części pisemnej należy przetłumaczyć łącznie cztery teksty, dwa na język obcy, kolejne dwa na język polski. Część ustna obejmuje wykonanie tłumaczenia *a vista* dwóch tekstów na język polski oraz tłumaczenia konsekutywnego dwóch tekstów na język obcy. W każdej z części maksymalnie dwa teksty stanowią pismo sądowe, urzędowe lub prawnicze. Warunkiem zdania egzaminu jest uzyskanie co najmniej 75% punktów z każdej części (zob. rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie szczegółowego sposobu przeprowadzania egzaminu na tłumacza przysięgłego).

² Zob. ustawę z dnia 16 lipca 1920 r. zmieniającą ustawę o postępowaniu karnym dla b. zaboru austriackiego.

Wszegobecnym ówczesnym brakiem literatury fachowej, mocno ograniczone kontakty z ośrodkami kształcenia tłumaczy, a przede wszystkim brak kursów i programów nauczania umożliwiających dokształcanie się kandydatów spowodowały spadek liczby absolwentów studiów niefilologicznych w gronie tłumaczy przysięgłych. Kandydaci pragnący uzyskać prawo do wykonywania zawodu tłumacza musieli sami zabiegać o podnoszenie swoich kwalifikacji (Biernacka-Licznar, 2011, s. 166).

Prawie czterdzieści lat później, w 2005 r., sektor państwowych i prywatnych usług edukacyjnych był w stanie z sukcesem skorzystać z możliwości uzupełnienia swojej oferty edukacyjnej w odpowiedzi na wprowadzenie państwowego egzaminu na tłumacza przysięgłego na mocy ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego. Na wejście w życie ustawy w 2005 r. bardzo szybko zareagowało Polskie Towarzystwo Tłumaczy Przysięgłych i Specjalistycznych (PT TEPIS), które w tym samym roku opracowało i opublikowało wytyczne dotyczące minimalnego zakresu treści programowych w zakresie kształcenia tłumaczy przysięgłych (por. Kubacki, 2012, s. 282). Rozwój różnych form kształcenia kandydatów na tłumaczy przysięgłych widoczny był już w kolejnych latach, co potwierdzają opublikowane w 2007 r. wyniki analizy programów studiów polskich uczelni w zakresie kształcenia tłumaczy przysięgłych (por. Kubacki, 2007). Z późniejszych badań nad kształceniem tłumaczy prawniczych w Polsce i Europie, uwzględniających okres do 2015 r., wynika, że już wtedy tłumacze mogli kształcić się nie tylko w ramach studiów magisterskich ze specjalizacją tłumaczeniową i studiów podyplomowych, lecz także w ramach szkoleń dla tłumaczy, które zapewniały organizacje zawodowe dla tłumaczy, m.in. PT TEPIS³, oraz komercyjnych kursów praktycznych przygotowujących do egzaminu na tłumacza przysięgłego (por. Biel, 2016, s. 17–21). W swoim opracowaniu Biel (2016, s. 17) wskazała jednak, że jakość kształcenia uniwersyteckiego uzależniona była od konkurencji na rynku i konieczności obniżania ceny w celu pozyskania słuchaczy⁴. Jeżeli porównamy ówczesne oferty kształcenia adeptów zawodu tłumacza przysięgłego z aktualnymi, to

³ Odnośnie do szkoleń dla kandydatów na tłumaczy przysięgłych oferowanych przez stowarzyszenia tłumaczy zob. Kubacki, 2018b.

⁴ Na zbyt powierzchowne treści kształcenia uniwersyteckiego w odniesieniu do pisemnych tłumaczeń prawniczych/ekonomicznych oraz bardzo ograniczoną liczbę godzin zajęć z zakresu tłumaczeń ustnych (lub nawet ich całkowity brak) wskazali także autorzy artykułów wydanych w późniejszym okresie (por. np. Gościński, 2018; Kubacki, 2018a).

należałoby uzupełnić ten katalog o jeszcze krótsze formy samokształcenia dostępne w mediach społecznościowych. Wśród nich bardzo znaczące wydają się wywiady z tłumaczami, krótkie webinary czy po prostu możliwości pozyskiwania wiedzy od tłumaczy poprzez komentarze. Na uwagę zasługuje również uruchomienie w semestrze letnim 2017/2018 studiów podyplomowych z prawa dla tłumaczy przysięgłych i specjalistycznych na Uniwersytecie Marii Skłodowskiej-Curii w Lublinie⁵. Tego typu studia oferowane są obecnie także przez Wyższą Szkołę Kształcenia Zawodowego (zob. WSKZ, 2025)⁶.

W odniesieniu do różnorodności form kształcenia tłumaczy przysięgłych w Polsce warto przypomnieć postulat Nartowskiej, oparty na doświadczeniach z austriackiego rynku. Badaczka zaproponowała uzupełnienie kształcenia uniwersyteckiego, które w Polsce odnosi się wyłącznie do najpopularniejszych języków, o uniwersalną ofertę organizacji zawodowych. Oferta powinna być skierowana do wszystkich tłumaczy (jak również do adeptów zawodu), niezależnie od ich języków roboczych i roku uzyskania uprawnień tłumacza przysięgłego (por. Nartowska, 2018, s. 185–186). Sugestia ta bez wątpienia nie pozostała bez odpowiedzi ze strony stowarzyszeń tłumaczy. Przykładem może być oferowany od 2022 r. przez PT TEPIS kurs z zakresu prawa dla tłumaczy różnych języków, który obejmuje wspólne wykłady dla wszystkich słuchaczy oraz warsztaty praktyczne w sekcjach językowych. W naszej ocenie oferta szkoleniowa nadal jeszcze zawiera zbyt mało kursów rozwijających kompetencje tłumaczenia ustnego, jak np. sporządzanie notatek w tłumaczeniu ustnym.

Wracając jeszcze do tematu jakości kształcenia tłumaczy przysięgłych w ramach studiów, należy przytoczyć wyniki szczegółowej analizy ofert uniwersyteckich ośrodków kształcenia tłumaczy w Polsce, którą zawdzięczamy Kubackiemu (2012). Na jej podstawie badacz zaproponował modelowy program kształcenia tłumaczy przysięgłych w ramach studiów podyplomowych. Uznał on za konieczne uwzględnienie w programie różnych tekstów

⁵ Zob. Zarządzenie nr 2/2018 Rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 17 stycznia 2018 r. w sprawie utworzenia doskonalących studiów podyplomowych w zakresie prawa dla tłumaczy przysięgłych i specjalistycznych.

⁶ Działająca od ponad 25 lat Szkoła Prawa Niemieckiego im. Marcusa Luttera w Warszawie od roku akademickiego 2024/2025 oferuje swój kurs Szkoła Prawa Niemieckiego również w trybie zdalnym, co ułatwia dostęp do wiedzy specjalistycznej osobom spoza Warszawy (zob. SPN, 2025).

specjalistycznych (a nie tylko prawnych i prawniczych) w celu uwrażliwienia kandydatów na ich specyfikę. Ponadto kandydat powinien zostać zapoznany z podstawową wiedzą z zakresu ekonomii i prawa, ze szczególnym uwzględnieniem wiedzy dotyczącej procedur obowiązujących w organach wymiaru sprawiedliwości, a także z podstawowymi pojęciami z nauk medycznych i technicznych. Bardzo istotnym punktem kształcenia powinny być również dotychczas zaniebdywane tłumaczenia ustne. W ramach studiów słuchacze mogliby zapoznać się również z programami wspomagającymi pracę tłumacza. Kubacki słusznie zauważył, że tak opracowany modelowy program studiów należałoby regularnie analizować i udoskonalać z uwzględnieniem opinii wszystkich uczestników procesu kształcenia (por. Kubacki, 2012, s. 281–284). Aktualnie, czyli 13 lat później, wydaje się oczywiste, że zaproponowany w 2012 r. program studiów powinien zostać uaktualniony. Bez wątpienia należałoby go dopasować do współczesnych potrzeb rynkowych i rozwoju technologicznego, w szczególności uwzględniając rolę sztucznej inteligencji w pracy tłumacza.

Podsumowując, należy zauważyć, że mimo znaczącego rozwoju ofert kształcenia, wzrostu liczby materiałów dydaktycznych i poprawy dostępu do informacji o egzaminie na tłumacza przysięgłego, egzamin ten nadal postrzegany jest jako bardzo trudny.

Niepowodzenia na egzaminie na tłumacza przysięgłego można wiązać z pięcioma elementami układu egzaminacyjnego: zdającymi, systemem kształcenia, formą, wymogami i sposobem przeprowadzania egzaminu, oceniającymi, a także działalnością informacyjną instytucji egzaminującej (Gościński, 2018, s. 61)⁷.

W niniejszym artykule skoncentrujemy się jednak wyłącznie na jednym z tych aspektów, jakim jest ocena systemu kształcenia z perspektywy kandydatów na tłumaczy przysięgłych. W porównaniu do stosunkowo bogatych badań ankietowych przeprowadzonych wśród tłumaczy przysięgłych (zob. np. Mendel, 2011; Kubacki, 2012; Liber-Kwiecińska, 2021), kandydaci na tłumaczy przysięgłych mieli dotychczas stosunkowo rzadko możliwość wypowiedzenia się na temat swoich doświadczeń dotyczących przygotowywania się do egzaminu na tłumacza przysięgłego w ramach badań ankietowych. Zapewne jest

⁷ Odnośnie do krytyki egzaminu na tłumacza przysięgłego zob. także: Kubacki, 2018a; Zieliński, 2011; Gościński, 2018; Biel, 2019.

to spowodowane problemem z dotarciem do szerokiego grona adeptów zawodu ze względu na kształcenie w różnych ośrodkach akademickich i pozaakademickich. Dlatego badania ankietowe autorstwa Kubackiego (2012) przeprowadzone wśród 150 kandydatów na tłumaczy przysięgłych różnych języków (w tym 102 osób posługujących się językiem niemieckim), którzy w latach 2009–2010 podeszli do egzaminu na tłumacza przysięgłego, należy potraktować jako bardzo obszerne. Zgodnie z nimi 42% ankietowanych ukończyło studia podyplomowe, 12% wybrało kursy i warsztaty specjalistyczne, natomiast 23% wskazało na samodzielną pracę.

Do najczęściej wybieranych sposobów przygotowywania się do egzaminu zaliczono tłumaczenie (22%), studiowanie słowników, książek i podręczników (25%), czytanie tekstów paralelnych, gazet i czasopism fachowych (16%) oraz korzystanie z telewizji i internetu (9%) (Kubacki, 2012, s. 238–239).

Badania ankietowe przeprowadzone na początku 2007 r. wśród słuchaczy podyplomowych studiów dla tłumaczy tekstów specjalistycznych w sekcji angielskiej, zorganizowanych przez Katedrę UNESCO do Badań nad Przekładem i Komunikację Międzykulturową, są źródłem informacji na temat oczekiwań kandydatów na tłumaczy przysięgłych w zakresie programu i organizacji odpowiednich kursów. Respondenci uznali, że celem takich kursów powinno być przede wszystkim przekazanie terminologii specjalistycznej oraz w mniejszym stopniu strategii i technik tłumaczeniowych, formalno-prawnych tłumaczeń poświadczonych, wiedzy specjalistycznej oraz praktyk/ćwiczeń. Najmniejsze znaczenie przypisali natomiast takim elementom, jak wiedza ogólna rzetelność/solidność/dokładność, problemy tłumaczeniowe, typy tekstów/styl oraz sformułowania (por. Dybiec-Gajer, 2007, s. 268–269).

Możliwości przygotowania się do egzaminu na przestrzeni lat w świetle wyników badania ankietowego

W celu zbadania możliwości i ograniczeń w przygotowaniu się do egzaminu na tłumacza przysięgłego języka niemieckiego przeprowadziliśmy badanie ankietowe. W okresie od kwietnia do lipca

2025 r. zaprosiliśmy do udziału w badaniu kandydatów na tłumaczy przysięgłych i tłumaczy przysięgłych języka niemieckiego, którzy zostali wpisani na ministerialną listę tłumaczy przysięgłych w okresie od marca 2005 do kwietnia 2025 r.⁸ i których adresy e-mailowe zostały opublikowane na tej liście. Łącznie rozesłaliśmy ankietę do ponad 280 osób, niestety tylko 35 osób zdecydowało się na udział w badaniu. Niektóre z opublikowanych adresów e-mailowych były nieaktywne, ponadto kilku potencjalnych respondentów przekazało nam informację, że nie przygotowawali się do egzaminu, gdyż uprawnienia tłumacza przysięgłego uzyskali w Niemczech, a następnie zostały one uznane w Polsce. Pomimo ograniczonej liczby respondentów uzyskana próba pozwala na wstępną identyfikację trendów i preferencji w zakresie przygotowania do egzaminu oraz stosowanych form (samo)kształcenia wśród tłumaczy przysięgłych języka niemieckiego i adeptów tego zawodu w Polsce na przełomie ostatnich dwóch dekad.

Opracowana przez nas ankietę w formie formularza Google obejmowała 21 pytań o charakterze zamkniętym, półotwartym oraz otwartym. Zastosowano pytania jednokrotnego i wielokrotnego wyboru, a także pytania wymagające uzasadnienia udzielonych odpowiedzi. Kwestionariusz został podzielony na kilka bloków tematycznych. Pierwszy z nich dotyczył danych socjodemograficznych respondentów (płeć, rok urodzenia, wykształcenie). Drugi obejmował informacje dotyczące udziału w państwowym egzaminie na tłumacza przysięgłego w Polsce, liczby podejść do egzaminu oraz roku jego zdania. Kolejny blok poświęcony był ścieżce edukacyjnej respondentów oraz wybranym przez nich formom przygotowania do egzaminu. Ostatnia część kwestionariusza dotyczyła oceny dostępnej oferty kształcenia dla kandydatów na tłumaczy przysięgłych.

Sylwetka respondentów

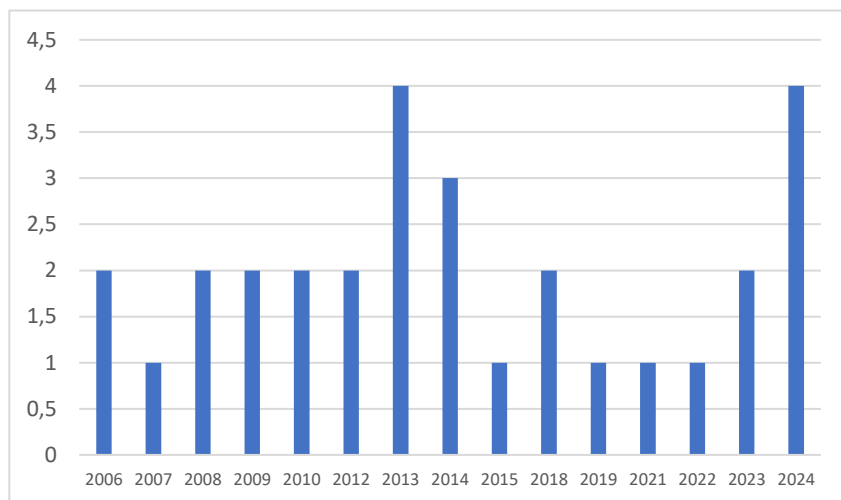
Spśród 35 respondentów 68,6% stanowiły kobiety, a 31,4% mężczyźni, co wskazuje na znaczącą przewagę kobiet w badanej grupie. Najstarszy uczestnik urodził się w 1972, a najmłodszy w 1996 r. Najliczniej reprezentowany był rocznik 1976 (11,8%), natomiast najmniej liczne były roczniki 1975, 1977, 1978 oraz lata 1991–1996 (po 2,9% w każdym przypadku). Uczestnicy badania stanowią

⁸ Ministerialna lista tłumaczy przysięgłych obejmuje również tłumaczy przysięgłych, którzy nabyli uprawnienia przed wejściem w życie ustawy o zawodzie tłumacza, ale zostali wpisani na listę początkiem 2005 r.

zróżnicowaną grupą również w odniesieniu do roku zdania egzaminu, co przedstawiono na rysunku 1.

Rysunek 1.

Rok zdania egzaminu przez respondentów.

Źródło: opracowanie własne.

W badaniu wziął udział również jeden kandydat na tłumacza przysięgłego, który w chwili udzielania odpowiedzi nie miał jeszcze zdanego egzaminu. W grupie tłumaczy przysięgłych zdecydowana większość (85,7%) legitymowała się wyłącznie uprawnieniami z języka niemieckiego. Pozostali uczestnicy posiadali także uprawnienia tłumacza przysięgłego do innych języków, takich jak angielski, rosyjski oraz niderlandzki. Z analizy wynika również, że 65,7% respondentów zdało egzamin za pierwszym razem, 25,7% za drugim, a pozostali dopiero przy trzeciej lub czwartej próbie. Odsetek osób, które zdały egzamin za pierwszym razem, jest bardzo wysoki, zwłaszcza jeżeli uwzględni się znane z literatury wskaźniki zdawalności egzaminu kształtujące się na poziomie ok. 25% (por. Kubacki, 2012, s. 194).

Respondentów charakteryzuje zróżnicowany poziom wykształcenia. Poza dwoma osobami, które podały jedynie zagraniczne studia bez określania ich poziomu, wszyscy respondenci mieli w chwili przystąpienia do egzaminu co najmniej wykształcenie magisterskie. Zdecydowana większość to absolwenci studiów magisterskich w

zakresie filologii germańskiej (25 osób), znacznie mniejszą grupę tworzą osoby posiadające tytuł magistra lingwistyki stosowanej (6 osób), magistra prawa (4 osoby) oraz magistra w zakresie filologii niderlandzkiej, historii i historii sztuki (po jednej osobie). Jeden uczestnik legitymował się stopniem naukowym doktora, a dwóch respondentów ukończyło studia magisterskie na dwóch kierunkach (filologia germańska/lingwistyka stosowana i prawo). Ponadto siedmiu respondentów ukończyło studia podyplomowe: ogólne studia translatoryczne (68,8%), studia przygotowujące do egzaminu na tłumacza przysięgłego (47,5%) i studia dla tłumaczy konferencyjnych (18,8%). Pozostałe 6,3% uczestników nie podało kierunku ukończonych studiów. Warto zauważyć, że pomimo obniżenia wymogów formalnych dotyczących poziomu wykształcenia na podstawie ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustaw regulujących warunki dostępu do wykonywania niektórych zawodów, zaledwie trzy osoby w chwili zdania egzaminu posiadały wyłącznie wykształcenie licencjackie w zakresie filologii germańskiej uzupełnione o studia na innym kierunku.

Preferowane formy (samo)kształcenia

Kolejne pytanie z możliwością wielokrotnego wyboru dotyczyło sposobów przygotowywania się respondentów do egzaminu na tłumacza przysięgłego. Najczęściej deklarowaną formą było samodzielne przygotowywanie się do egzaminu, na które wskazało aż 33 badanych. Wykonywanie tłumaczeń w ramach pracy zawodowej zadeklarowało 62,9%, studia magisterskie ukończyło 41,4%, a studia podyplomowe w zakresie tłumaczeń 40%. Znaczącą rolę odgrywały również zasoby internetowe i materiały edukacyjne: 48,6% respondentów korzystało ze stron internetowych i blogów, 28,6% z kursów online, a 14,3% z ogólnodostępnych webinarów. Szkolenia tematyczne dla tłumaczy wybrało 14,3%, a kursy stacjonarne 11,4%. Stosunkowo dużo osób przygotowywało się wspólnie z koleżanką lub kolegą (22,9%) i pod opieką tłumacza przysięgłego (25,7%)⁹. Stosunkowo częste było także korzystanie z doświadczeń innych

⁹ Na ogromne znaczenie doświadczonych tłumaczy przysięgłych w kształceniu adeptów zawodu wskazała Kierzkowska (2016, s. 414): „Rola tłumaczy praktyków w nauczaniu zawodu jest nie do przecenienia ze względu na ich codzienny kontakt z potrzebami społeczeństwa, zarówno z indywidualnymi, jak i instytucjonalnymi odbiorcami tłumaczenia, oraz ich wszechstronne i najczęściej wieloletnie doświadczenie zawodowe”.

kandydatów (17,1%). Dużo mniejszą popularnością cieszyły się pozostałe formy przygotowania, takie jak uczestnictwo w konferencjach naukowych i branżowych (5,7%), korzystanie z mediów społecznościowych (2,9%) czy indywidualne inicjatywy edukacyjne, w tym Szkoła Prawa Niemieckiego na Uniwersytecie Warszawskim (2,9%), roczne Studia Prawa Niemieckiego na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza (2,9%), praca w biurze tłumaczeń (2,9%) oraz korzystanie z ogólnodostępnych podręczników (2,9%). Wyniki odpowiedzi całej grupy badawczej wskazują na to, że kandydaci na tłumacza przysięgłego stosowali zróżnicowane formy (samo)kształcenia, przy czym dominowały samodzielna nauka oraz praktyczne wykonywanie tłumaczeń w pracy zawodowej, uzupełnione studiami magisterskimi i podyplomowymi oraz materiałami dostępnymi w sieci.

Analiza sposobów przygotowania się do egzaminu na tłumacza przysięgłego w dwóch okresach czasowych (2005–2015 oraz 2016–2025) wskazuje natomiast na wyraźne zmiany w preferowanych metodach samokształcenia kandydatów, co szczegółowo przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1.

Preferowane formy (samo)kształcenia w podziale na dekady.

Forma	2005-2015	2016-2025
samodzielne przygotowanie	18	16
wykonywanie tłumaczeń w ramach pracy zawodowej	15	9
strony internetowe, blogi	10	7
studia podyplomowe w zakresie tłumaczeń	9	5
kursy internetowe dla kandydatów na tłumaczy przysięgłych	0	10
wykłady na temat przygotowania do egzaminu	0	5
ogólnodostępne webinary	0	5
przygotowywanie się pod opieką tłumacza przysięgłego	2	7
szkolenia tematyczne dla tłumaczy	1	4
wspólne przygotowywanie się z koleżanką/kolegą	3	5
doświadczenia innych kandydatów na tłumaczy	3	3
kursy stacjonarne dla kandydatów na tłumaczy przysięgłych	2	2
studia magisterskie w zakresie tłumaczeń	2	2
konferencje naukowe i branżowe	1	1
studia licencjackie w zakresie tłumaczeń	0	1

Szkoła/Studium Prawa Niemieckiego	2	0
ogólnie dostępne podręczniki z zakresu translatoryki	1	0
media społecznościowe	1	0

Źródło: opracowanie własne.

W obu analizowanych okresach dominującą formą przygotowania pozostawało samodzielne studiowanie materiałów, choć liczba respondentów stosujących tę metodę nieco zmalała (z 18 do 16 osób). Podobną tendencję można zauważyć w przypadku wykonywania tłumaczeń w ramach pracy zawodowej (spadek z 15 do 9 osób). Z drugiej strony zaobserwowano wyraźny wzrost wykorzystania cyfrowych i zdalnych form w latach 2016–2025: w tym okresie kursy internetowe dla kandydatów na tłumaczy przysięgłych wybrało 10 osób, natomiast we wcześniejszym nikt nie zaznaczył takiej opcji. Świadczy to o wzroście znaczenie tej formy przygotowania jako elastycznej i wieloaspektowej strategii edukacyjnej. Analiza odpowiedzi na pytanie o udział w kursach online, wykazała, że czterech respondentów uczestniczyło w więcej niż jednym kursie. Udział w co najmniej dwóch kursach jest zaskakujący. Można odnieść wrażenie, że jeden kurs nie był wystarczający do efektywnego przygotowania się do egzaminu¹⁰. Oprócz zainteresowania kursami online wzrosło również znaczenie wykładów dotyczących przygotowania do egzaminu oraz ogólnodostępnych webinarów (z 0 do 5 odpowiedzi). W odniesieniu do studiów podyplomowych w zakresie tłumaczeń odnotowano spadek liczby uczestników (z 9 do 5 osób), zwiększyła się natomiast popularność szkoleń tematycznych dla tłumaczy (z 1 do 4) oraz przygotowania pod opieką tłumacza przysięgłego (z 2 do 7). Wspólne przygotowywanie się z koleżanką lub kolegą również odnotowało niewielki wzrost (z 3 do 5). Pozostałe formy przygotowania – w tym studia magisterskie i licencjackie w zakresie tłumaczeń, konferencje naukowe i branżowe, doświadczenia innych kandydatów oraz kursy stacjonarne – wykazywały względną stabilność liczbową w obu okresach. Natomiast korzystanie z mediów społecznościowych, ogólnodostępnych podręczników z zakresu translatoryki, Szkoły Prawa

¹⁰ Najwięcej respondentów podało kursy szkoły tłumaczeń Textem (30%), następnie kursy firmy Diuna (18%), kursy prowadzone przez Renatę Świgońską (17%), kursy Lexis (15%), szkolenia PT TEPIS (5%), kurs Deutsch Plus (5%) oraz kursy Szkoły Transla (5%).

Niemieckiego, a także pracy w biurze tłumaczeń było sporadyczne i rzadko wskazywane przez respondentów.

Podsumowując wyniki powyższej analizy dwóch okresów, należy wskazać na wyraźny trend w kierunku większego wykorzystania nowoczesnych cyfrowych form przygotowania do egzaminu na tłumacza przysięgłego, przy jednoczesnym utrzymaniu tradycyjnych metod, takich jak samodzielne przygotowanie i praktyczne wykonywanie tłumaczeń w pracy zawodowej. Wyniki te sugerują ewolucję strategii przygotowawczych kandydatów, łączącą samokształcenie, praktykę zawodową i zorganizowane formy nauki online.

Preferowane materiały dydaktyczne

Respondenci zostali zapytani także o materiały dydaktyczne, z których korzystali podczas przygotowywania się do egzaminu na tłumacza przysięgłego. Najwięcej głosów (84,4%) zostało oddanych na *Wybór polskich i niemieckich dokumentów do ćwiczeń translacyjnych / Auswahl polnischer und deutscher Dokumente für Translationsübungen* (Iluk, Kubacki, 2006). Dużą popularnością cieszyły się również słowniki specjalistyczne (78,1%) oraz publikacja *Dokumenty polskie. Wybór dla tłumaczy sądowych* (Kierzkowska, Poznański, 2011), z której korzystało 53,1% uczestników. Połowa respondentów podała książkę *Jak sporządzać tłumaczenia poświadczane dokumentów?* (Dahlmanns, Kubacki, 2014), *Kodeks tłumacza przysięgłego* (PT TEPIS, 2011), *Kodeks zawodowy tłumacza przysięgłego* (PT TEPIS, 2018) i dwujęzyczne wydania ustaw.

Mniejszą popularnością cieszyły się natomiast opracowania takie jak:

- *Teksty egzaminacyjne dla kandydatów na tłumacza przysięgłego* (Rybińska, 2011) – 37,5%,
- *Neue Auswahl deutschsprachiger Dokumente* (Kubacki, 2011) – 34,4%,
- *Komentarz do ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego* (Dostatni, 2005) – 28,1%,
- *Wybór dokumentów austriackich dla kandydatów na tłumaczy przysięgłych* (Kubacki, 2015) – 28,1%,
- oraz *Tłumaczenie poświadczane. Status, kształcenie, warsztat i odpowiedzialność tłumacza przysięgłego* (Kubacki, 2012) – 25%,

- *Egzamin na tłumacza przysięgłego. Komentarz, teksty egzaminacyjne, dokumenty* (Cieślik i in. 2010 i 2022) – 21,9%.

Wśród rzadziej wykorzystywanych materiałów znalazły się następujące książki:

- *Wzory umów i pism* (Marschner, 2007) – 18,8%,
- *Egzamin na tłumacza przysięgłego. Wzory umów. Spółka z o.o.* (Marschner, 2015) – 15,6%.
- *Egzamin na tłumacza przysięgłego. Wzory umów. Zobowiązania* (Marschner, 2016a) – 9,4%.
- *Egzamin na tłumacza przysięgłego. Wzory umów i pism. Umowy handlowe* (Marschner, 2016b) – 6,3%.
- *Tłumacz przysięgły* (Cieślik, 2018), *Deutsche Rechtsprache* (Kaczmarek, 2020) – 3,1%.

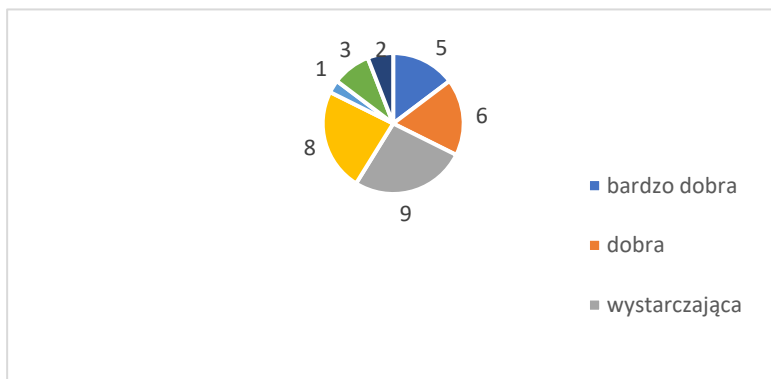
Na powyższe wyniki ankiety bez wątpienia wpłynął rok wydania poszczególnych publikacji i okres, w którym dany respondent przygotowywał się do egzaminu. Jednakże z odpowiedzi badanych można wyciągnąć ogólny wniosek, że w procesie samokształcenia kandydatów na tłumaczy przysięgłych preferowane są opracowania praktyczne, słowniki specjalistyczne oraz dwujęzyczne wydania ustaw.

Ocena możliwości kształcenia

Ocena dostępnej w okresie przygotowań oferty edukacyjnej dla kandydatów na tłumaczy przysięgłych języka niemieckiego wykazała zróżnicowanie opinii, co obrazuje rysunek 2.

Rysunek 2.

Ocena oferty kształcenia.

Źródło: opracowanie własne.

Łącznie 11 osób uznało ofertę kształcenia za bardzo dobrą i dobrą, 9 osób za wystarczającą, natomiast aż 8 oceniło ją jako niewystarczającą. Jedna stwierdziła, że nie było wtedy takiej oferty, 3 kolejne osoby odpowiedziały, że nie wiedzą, a następne 2 zaznaczyły odpowiedź „inne”, nie podając uzasadnienia. Uzyskane wyniki sugerują, że oferta edukacyjna w badanym okresie była oceniana jako umiarkowanie satysfakcjonująca, jednakże prawie jedna czwarta respondentów uznała ją za niewystarczającą. W ramach badania uczestników poproszono także o uzasadnienie swojej oceny możliwości samo(kształcenia). Analiza uzasadnień wskazuje na wyraźne różnice między dwoma dekadami. Oferta edukacyjna w latach 2005–2015 została uznana za relatywnie ograniczoną: poza nielicznymi podręcznikami oraz studiami podyplomowymi z translatoryki brakowało literatury specjalistycznej i przykładów z wcześniejszych egzaminów¹¹, a wiedza o dostępnych zasobach była słabo rozpowszechniona, co utrudniało efektywne przygotowanie. Według respondentów studia magisterskie nie zapewniały praktycznych kompetencji wymaganych w zawodzie tłumacza przysięgłego, a przygotowanie w dużej mierze zależało od doświadczenia zawodowego, samodzielnej pracy i własnej inicjatywy. Wskazano przy tym, że co prawda udział w kursach lub studiach podyplomowych zwiększał szanse na skuteczne zdanie egzaminu, jednak oferta dla tłumaczy języka niemieckiego była słabiej rozwinięta niż dla osób uczących się języka angielskiego. Krytyczne głosy dotyczyły również braku wyspecjalizowanych grup w mediach społecznościowych i konsultacji z doświadczonymi tłumaczami oraz niedostatku kompleksowych kursów, przy czym szczególnie zaniedbana była praktyka tłumaczeń ustnych, natomiast większość zajęć koncentrowała się na tłumaczeniach pisemnych.

Oceny odnośnie do oferty z lat 2016–2025 jednoznacznie świadczą o postępie w zakresie dostępności i jakości oferty edukacyjnej. Respondenci wymienili liczne kursy stacjonarne i internetowe oraz studia podyplomowe, które uwzględniały specyfikę egzaminu zarówno w części pisemnej, jak i ustnej. Zwrócono uwagę na praktyczne podejście do nauki, obejmujące ćwiczenia w parach, merytoryczne treści, korekty przygotowane przez doświadczonych tłumaczy oraz obszerną literaturę specjalistyczną. Dzięki temu możliwe było

¹¹ Przykładowe teksty egzaminacyjne oraz podstawowa literatura są dostępne na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości dopiero od 2016 r. (por. Biel, 2019).

jednoczesne zdobywanie wiedzy teoretycznej i rozwój kompetencji praktycznych, co znacząco podnosiło skuteczność przygotowania do egzaminu. Respondenci wskazali jednakże na pewne ograniczenia, takie jak niedostateczny nacisk na część ustną na kursach – koncentrowały się one głównie na części pisemnej, brakowało indywidualnego feedbacku, próbnych egzaminów ustnych oraz intensywnego treningu praktycznych umiejętności. Według badanych kursy często nie odpowiadały deklarowanej formule indywidualnego prowadzenia, a udział w pojedynczym kursie nie zapewniał kompleksowego przygotowania. Inne krytyczne głosy odnosiły się do braku wymogu obowiązkowej praktyki zawodowej, w tym w sądach i prokuraturach.

Analiza uzasadnień ocen z obu okresów pokazuje wyraźny rozwój w zakresie oferty kształcenia kandydatów na tłumaczy przysięgłych. W latach 2005–2015 przygotowanie do egzaminu w dużym stopniu zależało od samodzielnej pracy i doświadczenia zawodowego, podczas gdy w latach 2016–2025 zwiększona liczba kursów, materiałów dydaktycznych i zróżnicowane formy wsparcia edukacyjnego umożliwiały wszechstronne i efektywne przygotowanie do zawodu.

Optymalne formy przygotowania do egzaminu

Na podstawie własnych doświadczeń niektórzy respondenci sformułowali rekomendacje dotyczące optymalnych strategii przygotowania do egzaminu na tłumacza przysięgłego. Wskazywali, że skuteczne przygotowanie wymaga integracji systematycznej samodzielnej pracy z literaturą, tekstami prawniczymi i materiałami dydaktycznymi, praktyki zawodowej obejmującej tłumaczenia ustne i pisemne oraz doświadczenia zdobywanego w instytucjach sądowych i biurach tłumaczeń, a także współpracy z doświadczonymi tłumaczami przysięgłymi, którzy zapewniają merytoryczny feedback i korektę tłumaczeń. Respondenci rekomendowali również udział w kursach i studiach podyplomowych, w tym w kursach tematycznych, webinarach, wykładach oraz platformach online, jak też ćwiczenia w parach lub grupach, umożliwiające wzajemną korektę i wymianę doświadczeń. Ponadto wskazali na konieczność rozwijania kompetencji językowych i specjalistycznych, obejmujących słownictwo prawnicze, ekonomiczne i medyczne, oraz znajomości procedur sporządzania tłumaczeń poświadczonych. Uczestnicy badania dostrzegli również zalety powtarzania materiału, tłumaczenia tekstów

„na czas”, korzystania z glosariuszy i platform dostępnych 24 godziny na dobę oraz indywidualnego planowania nauki. Bardzo dojrzałą uwagą jednego z respondentów jest opinia, że zdanie egzaminu jest efektem długotrwałego procesu wymagającego systematyczności, praktycznego doświadczenia i strategicznego łączenia różnych form edukacji, co pozwala na wszechstronny rozwój kompetencji translatorycznych. Wyniki te sugerują, że w ocenie respondentów efektywne przygotowanie do egzaminu wymaga integracji samodzielnej nauki, doświadczenia praktycznego oraz uczestnictwa w kursach i studiach specjalistycznych, co pozwala na wszechstronny rozwój kompetencji translatorycznych.

Wnioski

Przeprowadzone badanie wykazało zauważalną zmianę w sposobie przygotowywania się do egzaminu na tłumacza przysięgłego języka niemieckiego na przestrzeni 20 lat. Jest to związane przede wszystkim z rozwojem oferty kształcenia dla kandydatów na tłumaczy przysięgłych języka niemieckiego oraz różnorodnością oferowanych po 2015 r. form (samo)kształcenia. Widoczny jest spadek znaczenia praktyki tłumaczeniowej pozyskanej w ramach wykonywania pracy zawodowej oraz wzrost znaczenia kursów internetowych i przygotowania pod opieką tłumacza przysięgłego. W opinii respondentów zmienił się także charakter deficytów w możliwościach (samo)kształcenia: przed 2015 r. brakowało podstawowych materiałów, kursów online, konsultacji, przykładów egzaminów i szkoleń z tłumaczeń ustnych, podczas gdy po 2015 r. braki dotyczyły głównie niedostatecznego przygotowania do wykonywania tłumaczeń ustnych, konieczności wprowadzenia obowiązkowych praktyk zawodowych oraz kompleksowego przygotowania prawniczego.

Bez wątplenia formy kształcenia przygotowywane są nie tylko z uwzględnieniem wymogów stawianych kandydatom na tłumacza przysięgłego, lecz również, a może przede wszystkim, z uwzględnieniem potrzeb kandydatów, preferowanych przez nich kanałów informacyjnych oraz możliwości finansowych. Jeżeli zestawimy uzyskane w przeprowadzonej przez nas ankiecie wyniki z opiniami kandydatów na tłumaczy przysięgłych różnych języków, którzy w latach 2009–2010 podeszli do egzaminu na tłumacza

przysięgłego (por. Kubacki, 2012 s. 238–239), widoczne są znaczące różnice w wyborze mediów. Podane w badaniu Kubackiego media, takie jak gazety i czasopism fachowe oraz telewizja, nie pojawiły się w odpowiedziach respondentów naszego badania, co bez wątpienia odzwierciedla rozwój i rolę nowoczesnych mediów w życiu codziennym. Mimo stałego udoskonalania oferowanych form kształcenia i programów kształcenia niepokojące są nadal występujące w ofercie deficyty w rozwijaniu umiejętności tłumaczenia ustnego, które przejawiają się niewystarczającym uwzględnianiem tej kompetencji w ofertach kształcenia. W ramach aktualnie oferowanych kursów (w szczególności kursów online) kursanci przygotowani są przede wszystkim do części pisemnej egzaminu, podczas gdy liczba zajęć i praktycznych ćwiczeń z zakresu przekładu ustnego jest mocno ograniczona. Chociaż na problem ten wskazuje się już od wielu lat (por. np. Ndiaye, 2011, s. 184; Kubacki, 2012, s. 282), do dziś nie został on skutecznie rozwiązany. Pozytywnie należy jednak ocenić fakt, że kandydaci na tłumaczy przysięgłych języka niemieckiego są świadomi tych deficytów, a jeden z respondentów zaproponował nawet rozwiązanie w postaci wprowadzenia obowiązkowej praktyki w organach wymiaru sprawiedliwości. Pomysł oczywiście jest bardzo ciekawy i zapewne taka praktyka przydałaby się również wielu zaprzysiężonym tłumaczom. Jednakże w naszej opinii tego typu praktyka dla adeptów zawodu byłaby trudna do zrealizowania, gdyż oznaczałoby to dopuszczenie niezaprzysiężonych tłumaczy-praktykantów do wykonywania czynności tłumacza przysięgłego w postępowaniach sądowych. Natomiast bierny udział w czynnościach co prawda umożliwiłby pozyskanie niezbędnej wiedzy proceduralnej, jednakże w ograniczonym stopniu mógłby przyczynić się do zdobycia doświadczenia w tłumaczeniu ustnym.

Oświadczenie o konflikcie interesów

Autorki oświadczają, że nie istnieje żaden konflikt interesów. W przypadku pojawienia się konfliktów w przyszłości autorki niezwłocznie poinformują o tym redakcję czasopisma.

Oświadczenie dotyczące wykorzystania SI

Autorki oświadczają, że przedstawiona treść naukowa została w całości opracowana samodzielnie, natomiast wykorzystanie narzędzi sztucznej inteligencji (AI) miało charakter wyłącznie pomocniczy i ograniczało się do wsparcia w zakresie korekty językowej tekstu.

Bibliografia

- Biel, Ł. (2016). Kształcenie tłumaczy prawniczych w Polsce i w Europie: trendy i dobre praktyki. W: M. Czyżewska, A. Matulewska (red.), *Przyszłość zawodu tłumacza przysięgłego i specjalistycznego – współczesne wyzwania* (s. 9–25). Polskie Towarzystwo Tłumaczy Przysięgłych i Specjalistycznych TEPIS.
- Biel, Ł. (2017). Egzamin na tłumacza przysięgłego a realia wykonywania zawodu: głos krytyczny w sprawie weryfikowania kompetencji kandydatów na tłumacza przysięgłego. *Rocznik Przekładoznawczy. Studia nad teorią, praktyką i dydaktyką przekładu*, 6, 13–28.
- Biernacka-Licznar, K., (2011). Instytucja tłumacza przysięgłego w Polsce i we Włoszech. Kształcenie tłumaczy przysięgłych na studiach podyplomowych w Polsce. W: K. Biernacka-Licznar, J. Łukaszewicz (red.), *Nauczanie języka włoskiego na polskich uczelniach: doświadczenia i perspektywy rozwoju* (s. 163–181). Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Cieślik, B., Laska, L., Rojewski, M. (2010). *Egzamin na tłumacza przysięgłego. Komentarz, teksty egzaminacyjne, dokumenty*. C.H. Beck.
- Cieślik, B., Kierzkowska, D., Michalska, A., Staniszevska-Kowalak, D., Zieliński, J. (2018). *Tłumacz przysięgły. Status prawny i zawodowy*. Wydawnictwo Translegis.
- Cieślik, B., Laska, L., Rojewski, M. (2022). *Egzamin na tłumacza przysięgłego. Komentarz, teksty egzaminacyjne, dokumenty*. C.H. Beck.

- Dahlmanns, K., Kubacki, A.D. (2014). *Jak sporządzać tłumaczenia poświadczane dokumentów? Przekłady tekstów z „Wyboru polskich i niemieckich dokumentów do ćwiczeń translacyjnych” z komentarzem / Wie fertigt man beglaubigte Übersetzungen von Urkunden an? Kommentierte Übersetzungen zu den Texten aus der Auswahl polnischer und deutscher Dokumente für Translationsübungen*. Wydawnictwo Biuro Tłumaczeń KUBART.
- Dostatni, G. (2005). *Komentarz do ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego*. TEPIS.
- Dybiec, J. (2008). W poszukiwaniu normy? Problematyka kształcenia tłumaczy przysięgłych a kodeks tłumacza. *Rocznik Przekładoznawczy. Studia nad teorią, praktyką i dydaktyką przekładu*, 3/4, 261–270.
- Gościński, J. (2018). Źródła niepowodzeń na egzaminie na tłumacza przysięgłego z perspektywy egzaminatora. *Rocznik Przekładoznawczy. Studia nad teorią, praktyką i dydaktyką przekładu*, 13, 47–65.
- Iluk, J., Kubacki, A.D. (2006). *Wybór polskich i niemieckich dokumentów do ćwiczeń translacyjnych / Auswahl polnischer und deutscher Dokumente für Translationsübungen*. Wydawnictwo Promocja XXI.
- Kaczmarek, B. (2020). *Deutsche Rechtssprache*. C.H. Beck.
- Kierzkowska, D. (2016). Rola tłumaczy praktyków w nauczaniu zawodu. Historia i wyzwania przyszłości. W: M. Czyżewska, A. Matulewska (red.), *Przyszłość zawodu tłumacza przysięgłego i specjalistycznego – współczesne wyzwania*, (s. 399–417). Polskie Towarzystwo Tłumaczy Przysięgłych i Specjalistycznych TEPIS.
- Kierzkowska, D., Poznański, J. (red.). (2011). *Dokumenty polskie. Wybór dla tłumaczy sądowych*. Wydawnictwo Translegis.
- Kozłowska, Z., Szczęsny, A. (2018). *Tłumaczenie pisemne na język polski*. Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Kubacki, A.D. (2007). Kształcenie kandydatów na tłumaczy przysięgłych w Polsce. W: *W dialogu języków i kultur. Konferencja naukowa. Lingwistyczna Szkoła Wyższa w Warszawie 15–16 stycznia 2007* (s. 237–249). Lingwistyczna Szkoła Wyższa w Warszawie.
- Kubacki, A.D. (2011). *Neue Auswahl deutschsprachiger Dokumente*. Wydawnictwo Translegis.

- Kubacki, A.D. (2012). *Tłumaczenie poświadczone. Status, kształcenie, warsztat i odpowiedzialność tłumacza przysięgłego*. Wolters Kluwer.
- Kubacki, A.D. (2015). *Wybór dokumentów austriackich dla kandydatów na tłumaczy przysięgłych / Auswahl österreichischer Dokumente für Kandidaten zum beeideten Übersetzer/Dolmetscher*. Wydawnictwo Biuro Tłumaczeń KUBART.
- Kubacki, A.D. (2018a). Ocena regulacji ustawowych w odniesieniu do zawodu tłumacza przysięgłego w Polsce. Próba podsumowania. *Comparative Linguistics*, 35, 7–36.
- Kubacki, A.D. (2018b). Pozaakademickie kształcenie kandydatów na tłumaczy przysięgłych w Polsce. W: A.D. Kubacki, K. Sowa-Bacia (red.), *Wybrane zagadnienia z glotto- i translodydaktyki 1*, (s. 96–128). Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego.
- Liber-Kwiecińska, K. (2021). Tłumacz ustny w postępowaniu karnym. *Między Oryginałem a Przekładem*, 4(54), 99–115.
- Marschner, H. (2007). *Wzory umów i pism*. C.H. Beck.
- Marschner, H. (2015). *Egzamin na tłumacza przysięgłego. Wzory umów. Spółka z o.o.* C.H. Beck.
- Marschner, H. (2016a). *Egzamin na tłumacza przysięgłego. Wzory umów. Zobowiązania*. C.H. Beck.
- Marschner, H. (2016b). *Egzamin na tłumacza przysięgłego. Wzory umów i pism. Umowy handlowe*. C.H. Beck.
- Mendel, A. (2011). *Raport z badania ankietowego na temat jakości tłumaczenia w postępowaniu karnym*. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://tepis.org.pl/wp-content/uploads/home/r-jtpk.pdf
- Nartowska, K. (2018). Ustawa o zawodzie tłumacza przysięgłego a tłumaczenie sądowe w Polsce. *Rocznik Przekładoznawczy. Studia nad teorią, praktyką i dydaktyką przekładu*, 13, 171–193.
- Ndiaye, I.A. (2011). Kształcenie tłumaczy ustnych w kontekście wymogów egzaminu państwowego na tłumacza przysięgłego. *Rocznik Przekładoznawczy. Studia nad teorią, praktyką i dydaktyką przekładu*, 6, 179–191.
- PT TEPIS. (2011). *Kodeks tłumacza przysięgłego*. PT TEPIS.
- PT TEPIS. (2018). *Kodeks zawodowy tłumacza przysięgłego*. PT TEPIS.

- Rybińska, Z. (red.). (2011). *Teksty egzaminacyjne dla kandydatów na tłumacza przysięgłego*. Wydawnictwo Translegis.
- SPN. (2025). *Kurs SPN online*. Pobrane 13 listopada 2025 z: <https://spn.wpia.uw.edu.pl/pl/kurs-online/>
- WSKZ. (2025). *Prawo dla tłumaczy przysięgłych i specjalistycznych*. Pobrane 13 listopada 2025 z: <https://wskz.pl/studia-podyplomowe/53/kierunek/prawo-dla-tlumaczy-przysieglych-i-specjalistycznych>
- Zieliński, L. (2011). Egzamin na tłumacza przysięgłego a norma i jakość przekładu tekstów prawnych oraz prawniczych. *Rocznik Przekładoznawczy. Studia nad teorią, praktyką i dydaktyką przekładu*, 6, 117–130.

Akty prawne

- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 sierpnia 1968 r. w sprawie tłumaczy przysięgłych, Dz. U. nr 35, poz. 244. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19680350244>
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie szczegółowego sposobu przeprowadzania egzaminu na tłumacza przysięgłego, Dz. U. poz. 2138. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20180002138>
- Ustawa z 25 listopada 2004 r. o zawodzie tłumacza przysięgłego, tj. Dz. U. nr 273, poz. 1326. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20042732702>
- Ustawa z dnia 16 lipca 1920 r. zmieniająca ustawę o postępowaniu karnem dla b. zaboru austriackiego, Dz. U. Nr. 67, poz. 453. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19200670453>
- Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustaw regulujących warunki dostępu do wykonywania niektórych zawodów, Dz.U. 2015 r. poz. 1505. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20150001505>
- Zarządzenie nr 2/2018 Rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 17 stycznia 2018 r. w sprawie utworzenia doskonalących studiów podyplomowych w

zakresie prawa dla tłumaczy przysięgłych i specjalistycznych.
Pobrane 13 listopada 2025 z: chrome-
extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://phavi.u
mcs.pl/at/attachments/2018/0118/080123-zr-nr-2-2018-wh-st-
podypl-prawo-dla-tlumaczy.pdf